

БЕНУА́ Олександр Миколайович (Бенуа Александр Николаевич; 21. 04(03. 05). 1870, С.-Петербург — 09. 02. 1960, Париж) — російський художник, мистецтвознавець, театральний діяч, мемуарист. Брат **Л. Бенуа**. Вільний слухач С.-Петербур. АМ (1887–88), навч. на юрид. факультеті С.-Петербур. університету (1890–94). У 1890–1914 часто відвідував Німеччину, Італію, Францію. Організатор рос. секції мюнхен. Сецесіону (1896), один із засн. та ідеологів мист. об'єдн. «Мир искусства» (1898) і журналу з однойм. назвою. Від 1900 й до кінця життя працював у рос. і європ. театрах. Оpubлікував понад 700 худож.-критич. статей. Був найближчим співроб. С. Дягилєва, одним із організаторів «Рос. сезонів». У роботах Б. глибоке знання культури й побуту різних епох, тонке відчуття стилю і єдності всіх компонентів вистави (лібрето, музика, режисура, оформлення) поєднувалося з поетичністю й «живописним» баченням цілого. Найвище досягнення Б. — оформлення балету «Петрушка» І. Стравинського (1911, балетмейстер М. Фокін; Б. — співавтор лібрето), в якому іронічно перетлумачив побут миколаїв. епохи, рос. фольклор і нар. лубок в естет. межах рос. символіст. театру. 1918–26 був хранителем Держ. Ермітажу, чл. Комісії з охорони пам'яток мистецтва й старовини, художником і реж. Великого драм. театру в Ленінграді. Від 1926 жив у Франції. Виконав іл. до творів О. Пушкіна «Медный всадник» (вид. 1903, 1922; стали одним із найбільших досягнень рос. книжк. графіки і вплинули на сприйняття пушкін. тексту в 20 ст.) та «Пиковая дама» (вид. 1899, 1911, 1917); писав картини, зокрема портрети діячів рос. культури К. Сомова, В. Серова, М. Добужинського, С. Дягилєва, Б. Анісфельда, С. Прокоф'єва, І. Стравинського та ін. Оформлював ви-

стави в опер. театрах «Гранд-Опера», «Ла Скала», «Опера комік», «Ковент-Гарден» та ін. театрах Європи й Америки. Серед постановок — «Псіхея» (1935) на музику С. Франка, «Лускунчик» (1938; 1957) і «Лебедине озеро» (1945) П. Чайковського, «Раймонда» (1946) О. Глазунова, «Зачарований млин» (1949) на музику Ф. Шуберта та ін. Твори Б. представлені в ХМ України. У дослідженнях з історії образотвор. мистецтва звертався до творчості укр. художників К. Трутовського, В. Орловського, С. Світославського, Д. Бурлюка та ін. Підтримував творчі стосунки із В. Замірайлом, Г. Нарбутом, С. Яремичем. Оpubлікував у київ. ж. «Искусство и печатное дело» (1910, № 2–3) статтю «Задание графики».

Основні твори

История живописи в 19 веке. Русская живопись. Ч. 1–2. С.-Петербург, 1901–02; История живописи всех времен и народов. Т. 1–4. С.-Петербург, 1912–17; Возникновение «Мира искусства». Ленинград, 1928; Мои воспоминания. Кн. 1–5. Москва, 1990.

Рекомендована література

1. Эрнст С. Александр Бенуа. Петроград, 1921;
2. Эткинд М. Александр Николаевич Бенуа. Ленинград; Москва, 1965;
3. Осьмакова Н. И. Бенуа Александр Николаевич // Русские писатели 1800–1917: Биограф. слов. Москва, 1989;
4. Кулаков В. А. Бенуа Александр Николаевич // Русский балет. Москва, 1997.

М. Г. Лабінський

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Бенуа Олександр Миколайович / М. Г. Лабінський // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-39119>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).